

מראי מקומות - קידושין מ"ח

- (א) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו, מחול, ואפי' יורש מוחל - כ' הרמב"ם (מכירה ו', י"ב) דקנין שטרות אינו אלא מדרבנן, אבל מן התורה אין ראיות נקנות, אלא גוף הדבר הקנוי בלבד. לפיכך המוכר שטר חוב לחבירו עדיין יכול למוחלו, ואפי' יורש מוחלו. וכן הוא ש"י תוס' כאן, וש"י ר"ת שהובא בתוס' בכתובות (פז:), וכ"כ הרשב"א בב"ב (קמז:). בשם הרי"ף, דמה דיכול למחול החוב, היינו משום דכל המכירת שטרות אינו אלא מדרבנן. אבל הראב"ד השיג על הרמב"ם שם, דלא מן השם הוא זה, אלא משום דהלוה יכול לומר להלוקח, אני לא שעבדתי לך עצמי. וכן משמע מדברי רש"י בכתובות (פה:), ד"ה (מחול), דכ' דא"ל לזה ללוקח, לאו בעל דברים דידי את. וע' בקצות (ס"ו, כ"ו) שביאר דכוונת רש"י הוא דמה דיכול הלוקח לתבוע מהלוה הוא רק מדין הרשאה מהמלוה, וכיון דהמלוה עצמו מחל החוב, א"כ אינו יכול להרשות לאחר לגבות החוב, וא"כ שפיר יכול הלוה לומר ללוקח לאו בעל דברים דידי את. **בביאור ש"י הראב"ד, כ' בחי' הגר"ח** (סטנסילס, אות קכ"ח) בב' אופנים. (א) דהמכירה שייך רק על השעבוד נכסים, אבל אין שייך למכור השעבוד הגוף, וא"כ כיון דעדיין השעבוד הגוף אצל המלוה, אם מוחל שעבוד הגוף, ממילא פקע השעבוד נכסים (וכ"כ הרשב"א בב"ב שם בשם ר"ת [ולכאור' סותר מש"כ תוס' בכתובות בשם ר"ת, וצ"ע]). (ב) כשמוכר הלוה השעבוד, אין הביאור דהשעבוד שהי' אצל המלוה הוא עכשיו אצל הלוקח, אלא דעדיין השעבוד מהלוה להמלוה, ורק דהלוקח קנה הזכות לגבות אותו שעבוד. אבל כיון דהמלוה עדיין הוא הבעלים על החוב, א"כ שפיר יכול למוחלו. וע' **בריטב"א כאן (מז:)** בשם ר"ת, וביאר, דהא דלא אמרי' דכשמת מלוה בטל השעבוד הגוף, וממילא פקע החוב, היינו משום דאמרי' דהוי כאומר בשעת מתן מעות דמשתעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך כל זמן שלא תמחול לי.
- (ב) **מר סבר כי קאמר רב בפקדון, אבל מלוה לא, וכו' - הק' תוס', למה לא אמרי' דגם במלוה ע"פ פליגי בדשמואל אם המוכר יכול למחול או לא, ויהי' המח' במעמד שלשתן כמו המח' דשטרות.** והוכיח מכאן דהמקנה שטר חוב לחבירו במעמד שלשתן ומחלו, אינו מחול. וביאר הריטב"א **בגיטין (יג: ד"ה ולפי"ז)** שהחילוק בין מכירת שטרות ומעמ"ש הוא, דבמכירת שטרות אינו מוכר אלא השעבוד נכסים, אבל שעבוד הגוף עדיין הוא אצלו, וא"כ שפיר יכול למחול שעבוד הגוף, וממילא בטל שעבוד הנכסים. אבל במעמ"ש, הרי השעבוד הגוף של הלוה הוא עכשיו אצל הלוקח, וא"כ אין המוכר בעל דבר כלל למחול החוב. והפני יהושע כאן כ' דכאן כיון שרוצה הלוה לפרוע ונעשה בפניו, הרי הם עושים דין מעמ"ש כמו של תורה, ולכן אינו יכול למחול (תוס' לשיטתו דמה דיכול למחול במכירת שטרות הוא משום דמכירת שטרות דרבנן). וע' **ברמב"ן כאן** שדחה הראי' מכאן, די"ל דסמכה דעתה דכיון דמעמד שלשתן צריך להיות בפניה, א"כ מסתמא כסיפא לי' מילתא למחול החוב, ומסתמא לא ימחול, וע"ש עוד מש"כ בזה. גם הרשב"א כ' דיכול למחול, וכאן הגמ' אזיל אליבא דפירוקי קמאי דאוקימנא פלוגתייהו בעיקר קניי', אבל אה"נ, הי' יכול ליישב הברייתות כזה ג"כ.
- (ג) **מר סבר כי קאמר רב וכו' - הק' המהר"ם,** לימא דגם במלוה בשטר פליגי בהכי, אם נקנה מלוה בשטר במעמ"ש או לא. וכ' להוכיח מכאן דכ"ע מודו דמלוה בשטר אינה נקנית במעמ"ש, אלא בכתיבה ומסירה דוקא. וע"ע **בריטב"א דכ' דלא מהני מעמ"ש בשטר**
- (ד) **אילימא שט"ח דאחרים, קשיא דר"מ אדר"מ - הק' הרשב"א,** לימא דמיירי בדאקני לי' במסירה בלא כתיבה, ור"מ לית לי' דרבי דס"ל דקונה במסירה גרידא, ור"א אית לי' דרבי, ורבנן מספקא להו. ות"י דניח"ל לאוקמי כמו שנקט הגמ' לעיל, וכיון שנקטי'

אתחייבא לי' בהיא פרוטה, כי היכי דנתחייבה בפרוטות הראשונות אע"פ שהכלי עדיין בידו. אבל למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, אז אין כאן שום חיוב עד שיתן לה הכלי, וא"כ לא נעשה מלוה כלל.

(ח) **וסברי דכ"ע ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוה מלוה-** הק' הרשב"א, הרי מלוה שיש עלי' משכון היא, שהרי האומן תפס לי' אאגרי', והרי קיי"ל דמקדש במלוה על המשכון מקודשת. ובחי' בב"ק (צט.) הביא בשם תוס' דמיירי הכא שהאומן עושה הנזמין בבית האשה, וא"כ אינם תפוסים לו אאגרי', וכ' הרשב"א דאי"ז מחוור, דהא סכ"ס הם בידו, וא"כ למה אינם נחשבים תפוסים. ולכן פי' (כאן ושם) דמה דאמרו המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת, היינו היכא דבעל המשכון משכנו לו מדעתו, דאז קנאו מדר' יצחק. אבל היכא דתפסי' אאגרי' בע"כ של הבעל המשכון, בזה לא אמרי' דנחשב דבע"ח קונה משכון, והמקדש במלוה שיש עלי' משכון כזה אינה מקודשת.

(ט) **מר סבר אינה לשכירות אלא בסוף- פרש"י,** כשמחזירין לה, והרי לשם קידושין הוא מוחלו אצלה הלכך לאו מלוה הוא. והק' הקובץ **שעורים בב"ק** (קמ"ד), הא טעמא דמקדש במלוה אינה מקודשת היינו משום דלא יהיב לה ולא מידי, וא"כ לכאו' ה"ה אם אינה לשכירות אלא לבסוף יהי' כן, דהא לא יהיב לה ולא מידי. וביאר דהיכא דעושה פעולה בשביל חברו, הרי חברו חייב לשלם לו אפי' בלא פסיקה, ועל כרחך משום דנחשב דמטי הנאה לידו. וא"כ, י"ל דה"ה דיכול לקדש לה בהנאה זו של השכירות כשמטי לידה. אבל למ"ד ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, אז א"א לקדשה בהגעת הפעולה לידה, שהרי כבר נתחייבה לשלם עבור זה, וא"כ הפעולה כבר היא שלה קודם הקידושין, אלא שמוחל לה החוב, וזה הוי מקדש במלוה. **וע"ע ברשב"א** לקמן (נט.) שביאר דלמ"ד דאין לשכירות אלא לבסוף, דאע"ג דשכירות זו אינו בעולם, ומחוסר גוביינא הוא, אפ"ה כיון דלא ירדו בו לדעת מלוה, והנאת שכירות ישנה בעולם,

לעיל כרבנן דרבי, נקטי' הכא ג"כ דכ"ע ס"ל כרבנן.

(ה) **אם יש בו שוה פרוטה מקודשת, וכו'- כ' הריטב"א** דמסתבר דגם ר"מ מודה לזה, דהא טעמא דמסתבר הוא שדעתו לקדשה במה שאפשר, ואפי' למ"ד דמלוה ופרוטה דעתה אמלוה, התם הוא משום דזכיא בתרוייהו, אבל הכא, דלית לה מלוה, ולא מיקדשא במידי אחרוני, ודאי דעתה אפרוטה, דהא מלוה אין כאן ופרוטה יש כאן. ומה דלא אמר ר"מ דמקודשת בנייר, היינו משום דלא שכיח דנייר יהי' שוה פרוטה, אבל מודה דהדין דין אמת. **אבל רש"י כ' דר"מ ס"ל דאפי' אם יש בנייר שוה פרוטה אינה מקודשת,** דאין דעתה להתקדש בפרוטת הנייר. וכ' **הפני יהושע דאפי' לדעת מ"ד דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה, מ"מ כאן נקטי' דאין דעתה אנייר.**

(ו) **ורבנן מספקא להו... ואם לאו, אינה מקודשת-** הק' רעק"א, למה אינה מקודשת, לימא דהוי ס"ס, ספק שמא עדי מסירה כרתי, ואפי' את"ל דע"ח כרתי, דלמא הוי שוה פרוטה במדי. ותי' דלפי מש"כ הר"ן לעיל בשם הרמב"ן, דכל זה דחיישינן שמא ש"פ במדי הוא חומרא דרבנן, א"כ באמת אין כאן מקום לומר דהוי ודאי מקודשת משום ס"ס כדי שלא להצריך גט ממי שקידשה אח"כ. ולש"י הר"ן שם דחשש דאורייתא הוא שמא ש"פ במדי, י"ל דלא גרס כאן דרבנן מספקא להו, אלא די"ל דרבנן ס"ל כר"מ דע"ח כרתי, אלא דפליגי עלי' וס"ל דדעתה נמי אנייר.

(ז) **דכ"ע ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, והוה מלוה, וכו'-** הק' התוס' רי"ד, תינח כל הפרוטות ראשונות, אבל פרוטה אחרונה מאי איכא למימר, הרי לכאו' לא נעשה מלוה, ולמה אינה מקודשת בפרוטה אחרונה. ואין לומר דחצי ראשונה של פרוטה אחרונה נעשה מלוה, ואינה מתקדשת בחצי פרוטה אחרונה, שהרי אין חצי פרוטה חשיבא להעשות מלוה, וא"כ לכאו' למה אינה מקודשת בפרוטה אחרונה. ותי' דגם פרוטה האחרונה נעשה מלוה גבה עד שיגיע הכלי לידה, דאע"ג דלא יהיב לה כלי, מכי גמרה

שאם לא תתקדש לו צריכה ליתן לו שכירותו, רואין אנו אותו כאילו הוא בעין להתקדש בו.

(ב) ולית לי' לר"ש יין ונמצא חומץ וכו' - כ' המהרש"א דלא הי' ק' בכוס של יין ושל דבש, משום דפסיקא לי' לתלמודא דכ"ע בחדא מינייהו ניחא להו, וכן בעני ועשיר, לכ"ע ודאי בעשיר ניחא להו, ושפיר פליגי ר"ש ות"ק, דר"ש ס"ל דאם הטעה לשבח מקודשת, ות"ק ס"ל דאפשר שדעתה ורצונה בזה הדבר הפחות, משום איזה כוונה שיש לה. ולכן לא הי' ק' להגמ' אלא זהב ונמצא כסף, דבזה י"ל שצריכה כסף להשלים תכשיט של כסף, וכו'.

(ג) **מר סבר אומן קונה בשבח כלי- ע' בקצות** (ש"ו, ד') שהביא מהר"ש הלוי שחקר אם אמרי' דאינו קונה אלא השבח, או אם קונה אף הכלי עצמו. ורצה המהר"ש להוכיח דקונה כל הכלי מהראשונים דדנו אם צריך הכלי טבילה היכא דנותנו לגוי לתקן, ואם אין האומן קונה הכלי, פשוט דאי"צ טבילה. והביא הקצות מהתרומת הדשן (ש"ט) דמבואר להדיא דאינו קונה אלא השבח ולא הכלי עצמו. וכן נקט הקצות, אולם כ' עוד להסתפק, בהאי קנין דקונה בשבח, האם זה קנין גמור ממש, וכשלו הוא, דא"כ היכא דהשבח הוא שוה טפי משכרו, למה צריך האומן ליתן השבח להבעה"ב בשכרו, הרי שוה טפי. ולכן כ' דבאמת האי שבחא דבעה"ב הוא, ומה דאומן קונה בשבח כלי אינו קנין גמור, אלא קצת קנין אית לי' בגויה לקדושי אשה, כמו בע"ח קונה משכון לענין קידושי אשה.

(ג) **כגון שאמרה היא לשלוחה- כ' החזון איש** (אה"ע נ"ב, ד') דהחילוק בינה ובין שלוחה הוא, דבאמר התקדשי לי בדינר של כסף, ודאי דעתה אכסף, ואינה צריכה לפרש דרצונה בכסף דוקא, שאין עולה על דעתה שיטענה, אבל כשאומרת לשליח, צריכה להגיד לשליח דרצונה דוקא בכסף, שהרי אינה בטוחה שיתן המקדש כסף, דדלמא לאו בידו השתא כסף, וגם אינו יודע שהיא מקפדת בדבר, וכיון דלא פירשה לשליח, ס"ל לר"ש דמראה מקום הוא לו.

(א) **בשכר שאעשה עמך מקודשת- פי' התוס'** רי"ד, שאין אלו דברי הבעל, דמה מועיל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בכסף שאתן לך ולא נתן לה עכשיו כלום, אפי' אם באמת נתן לה לאחר מיכן, אז היא מקודשת, ולכן אז צריך לומר לה הרי את מקודשת לי, דהא דיבורו הראשון אינו כלום. אלא דברי התנא הם, ובשעה שנותן הכלי צריך לומר לה הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה. וע' בט"ז (אה"ע כ"ח, סוף אות כ"ז) שהק' דא"כ הרי צריך לומר לה ה"א מקודשת לי בשכר שעשיתי עמך, כיון שאמרה כשכבר נעשית, וא"כ למה באמת מקודשת. ולכן כ' הט"ז דבאמת אי"צ לומר כלום אח"כ, אלא דמהני אמירתו הראשונה מדין הי' מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה, ואי"צ אמירה בשעת קידושין ממש. וע' בקהלות יעקב בגיטין (י"ח, ב', ד"ה ויש להוכיח) שכ' לפרש דנח' תוס' רי"ד והט"ז במהות האמירה בקידושין, דהתורי"ד ס"ל שהוא חלק של המעשה קידושין, ולכן צריך להיות בשעת המעשה קידושין, והט"ז ס"ל שאי"ז חלק של המעשה קידושין, אלא לשויי' גילוי דעת על הסכמתם.